

ВИСНОВОК

**про наукову новизну, теоретичне та практичне значення
результатів дисертації «Журнал «Універсум»
у контексті українського державотворення:
концептуальні засади, дискурси, прогностика (1993-2023 рр.)»
здобувача ступеня доктора філософії
з галузі знань 06 Журналістика
за спеціальністю 061 Журналістика
Романчук Вікторії Олегівни**

1. Актуальність теми дисертації.

Наявність якісної аналітичної періодики в структурі національного життя українського суспільства як невід'ємного елемента його структури була важливою умовою на шляху відновлення і здобуття української державності. Друга половина ХХ століття, а особливо кінець 80-х років, ще раз засвідчили силу й ефективність журналістики. Відновлення української державності 1991 року зумовило потребу в національно зорієнтованій журналістиці, адже значна частина періодичних видань (тобто, журналістський корпус) на початку 90-х років ще перебувала під впливом згубної комуністичної ідеології, потерпала від цензурних утисків і залежності від владних структур. Українське суспільство в умовах відновленої державності вимагало від журналістики як чесної та правдивої інформації, так і якісного критичного й конструктивного аналізу проблем, які постали перед Україною. Таким журналом став «Універсум» (журнал політології, футурології, економіки, науки та культури). Перше число «Універсуму» вийшло 1993 року. У «Слові редакційному» редакція обґрунтувала програму журналу. За задумом засновників, публікації журналу мали відображати кризові моменти сучасності, консолідувати зусилля інтелігенції в державотвірних процесах, сприяти входженню України в третє тисячоліття. Журнал «Універсум» відразу почав аргументовано й переконливо відповідати на виклики часу, активізувати позитивні тенденції в суспільних процесах, з державницьких позицій відображати життєдіяльність України, перед якою постали складні політичні й економічні проблеми.

«Універсум» – це фундаментальний документ складної епохи відновлення й становлення української державності, його тексти відображають складні процеси в Україні та міжнародного життя. Ці публікації сприяють осмисленню історичних закономірностей розвитку людства, усвідомленню

значущості культурних здобутків української нації та загальнолюдських цінностей. Автори журналу цілеспрямовано, безкомпромісно, професійно полемізують з ідеологами «руського міра», викривають геноцидну суть війни, яку Росія продовжила широкомасштабним вторгненням 24 лютого 2022 року.

Обґрунтування вибору теми, актуальність порушеної наукової проблеми зумовлена такими моментами:

- журнал «Універсум» упродовж тридцятирічного періоду діяльності послідовно відображав важливі дискурсивні поля багатьох проблем національного розвитку України, а тому конструктивне вивчення й розв’язання цих проблем має всеукраїнське значення – наукове й практичне;

- дослідження діяльності журналу доповнить історіографію української періодики ХХ – початку ХХ століття;

- вивчення досвіду незалежного аналітичного журналу має важливе значення, передовсім практичне, оскільки журнал «Універсум» є певним світоглядним й ціннісним орієнтиром і взірцем у сучасному журналістському процесі.

Тему дисертаційного дослідження затверджено Вченою Радою Львівського національного університету імені Івана Франка (протокол № 90/11 від 26 листопада 2020 року).

2. Зв’язок теми дисертації з державними програмами, науковими напрямами університету та кафедри.

Наукове дослідження проведено у рамках науково-дослідної теми кафедри української преси факультету журналістики Львівського національного університету імені Івана Франка «Історичний і сучасний контекст функціонування української преси» (номер державної реєстрації 0120U101796; 2020-2024 роки).

3. Особистий внесок здобувача в отриманні наукових результатів.

Дисертаційне дослідження, монографію, публікації, в яких викладено основні тези наукової проблеми, аспірантка написала самостійно. Статтю «Artificial intelligence: «experimental philosophy» or a requirement of reality?» написано у співавторстві з О. Романчуком й опубліковано у 2021 році в журналі «The Journal for Educators, Teachers and Trainers», що індексується в базі Web of Science. Задум статті належить О. Романчукові, а концепція, збір матеріалу, опрацювання, написання тексту англійською мовою належить В. Романчук.

4. Достовірність та обґрунтованість отриманих результатів та запропонованих автором вирішень, висновків, рекомендацій.

Результати дисертаційного дослідження науково обґрунтовані та достовірні, оскільки одержані в результаті застосування як загальнонаукових, так і конкретно наукових методів дослідження. Основні положення, що виносилися на захист, і результати дослідження апробовано у вигляді доповідей на наукових і науково-практичних міжнародних і всеукраїнських конференціях.

5. Ступінь новизни основних результатів дисертації порівняно з відомими дослідженнями аналогічного характеру.

У дисертації:

уперше:

– впроваджено в науковий і публіцистичний обіг близько 200 статей відомих українських державних і політичних діячів та публіцистів ХІХ-ХХІ століття;

– з'ясовано ідейно-концептуальні засади й характерні особливості, що впливають на ефективне функціонування аналітичних видань журнального типу в добу інформаційного суспільства й цифрової журналістики;

– досліджено основні тематично-змістові напрями журналу «Універсум та його значення в розвитку і становленні України як незалежної держави після 1991 року;

– з'ясовано суспільно-політичну зумовленість проблем національного життя України на зламі ХХ-ХХІ століть, що їх порушував журнал, та конструктивність запропонованих розв'язань;

удосконалено:

– розуміння тенденцій сучасного журналістського процесу і розвитку медіасфери;

– розуміння впливу сучасних інформаційно-комунікаційних технологій на традиційну жанрову систему й появу нових жанрів і форматів, зокрема й аналітичних;

– розуміння суспільного значення тих публікацій, що мають не лише аналітичний і системний, а й конструктивний та прогностичний характер і стосуються важливих проблем сучасного і майбутнього України;

набули подальшого розвитку:

– ключові поняття політичної й духовної концептосфери (державність, «національна ідентичність», «національна ідея»);

– ключові поняття, що стосуються сучасного журналістського процесу (журналістики цифрової доби) й медіа сфери («аналітична

журналістика», «журналістика цифрової доби», «інформаційне суспільство», «інформаційно-комунікаційні технології», «жанрова система», «інформаційна війна», «конструктивна журналістика» тощо).

6. Перелік наукових праць, які відображають основні результати дисертації.

1. Романчук В. О. Українська військова тематика на сторінках журналу «Універсум» (1993-2018). *Вісник Львівського університету*. 2018. Серія: Журналістика. Вип. 44. С.38–57.
2. Романчук В. О. Публіцистика журналу «Універсум» (1993–2018) як дієвий чинник утвердження української державності. *Вісник Львівського університету*. Серія: Журналістика. 2019. Вип. 45. С.157–165.
3. Романчук В. О. Економічна проблематика в умовах українського державотворення на сторінках журналу «Універсум» (1993–2018). *Вісник Львівського університету*. Серія: Журналістика. 2020. Вип. 47. С.18–34.
4. Романчук В. О. Українська культурна парадигма на сторінках журналу «Універсум» (1993–2018). *Вісник книжкової палати*. 2020. №3. С.35–43.
5. Романчук В. О. Висвітлення особливостей гібридної війни Росії проти України на сторінках журналу «Універсум» (1993-2020). *Держава та регіони*. Серія: Соціальні комунікації. 2020. №4. С.26–34.
6. Романчук В. О. Польська проблематика на сторінках журналу «Універсум»: історична пам'ять, культура, політика. *Україна – Польща: історична спадщина і суспільна свідомість*. 2020. Вип. 13. С.343–357.
7. Романчук В. О. Історична публіцистика як публічна історія на сторінках журналу «Універсум» (1993–2018). *Обрії друкарства*. 2021. №1 (9). С.143–160.
8. Romanchuk V. O., Romanchuk O. K. Environmental Threats and National Security of Ukraine. *Вісник Львівського університету*. Серія: Журналістика. 2023. Вип. 52–53. С. 75–90. Задум статті належить О. Романчукові, а концепція, збір матеріалу, опрацювання, написання тексту англійською мовою належить В. Романчук.
9. Romanchuk O. K., Romanchuk V. O. Artificial intelligence: «experimental philosophy» or a requirement of reality? *The Journal for Educators, Teachers and Trainers*. 2021. Vol. 12. №4. p. 146–153. (Web of Science). Задум статті належить О. Романчукові, а концепція, збір матеріалу, опрацювання, написання тексту англійською мовою належить В. Романчук.
10. Романчук В. Журнал «Універсум» у контексті українського державотворення: концептуальні засади, дискурси, прогностика (1993-2023 рр.) : монографія. М-во освіти і науки України, Львів. нац. ун-т. Івана Франка. Львів : Універсум, 2024. 350 с.

7. Апробація основних результатів дослідження на конференціях, симпозіумах, семінарах тощо.

1. Романчук В. О. Культура і мораль як визначальні чинники державотворення. *Філософсько-психологічні аспекти духовності: довіра як основа зміни в економіці та суспільстві*: Збірник тез II Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (м. Львів, 16 лютого 2016 р.). Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2016. С.264-266.
2. Романчук В. О. Журнал «Універсум»: чверть століття в інформаційному просторі. *Сучасний мас-медійний простір: реалії та перспективи розвитку* : матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Вінниця, 25 жовтня 2018 р.). Вінниця, 2018. С.275–284.
3. Романчук В. О. Чверть століття в інформаційному просторі. *Крізь роки і доли. Львівська журналістика у фактах, коментарях, світлинах*. Львів : Вид-во «ПАІС», 2019. С.92-100.
4. Романчук В. О. Історична публіцистика як публічна історія на сторінках журналу «Універсум» (1993-2018). *Сучасна політична наука: нові виклики та контексти (пам'яті професора Валерія Миколайовича Денисенка* : Збірник тез Всеукраїнської науково-практичної конференції (Львів, 11 грудня 2020 р.). Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2020. С.198-200.
5. Романчук В. О. Системність і міждисциплінарність у дослідженні журналістики XXI століття. *Журналістика майбутнього: виклики, тенденції, перспективи розвитку*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 18–19 жовт. 2022 р.). Львів : Вид-во «Простір-М», 2022. С.218–220.
6. Романчук В. О. Російсько-українська війна як дискурс сучасних західних ЗМІ. *Українські та закордонні медіа перед викликами сучасності* : збірник матеріалів звітної наукової конференції за 2022 рік (секція «Журналістика»). Львів: Вид-во «Простір-М», 2023. С.52–54.
7. Романчук В. О. У пошуках національного універсуму. *Альманах Українського Народного Союзу – Almanac of the Ukrainian National Association*. Parsippany, New Jersey (USA). 2023. С.215–221.
8. Романчук В. О. Рашизм у дії: підступ, обман, лицемірство. *Універсум. Журнал політології, футурології, економіки, науки та культури*. 2023. №5–6. С.32–34.
9. Romanchuk V. «Rashism» in Action: Trickery, Deception & Hypocrisy. *The Ukrainian Quarterly*. 2023. № 3. p. 65-70.
10. «Сучасний мас-медійний простір: реалії та перспективи розвитку» (м.Вінниця, 2018 р.), (заочна участь).
- 11.«Засоби масової інформації в умовах інформаційно-психологічної і військової агресії РФ проти України» (м. Львів, 2019 р.), (очна участь).
- 12.«Традиційні та нові медіа перед викликами сучасного суспільства» (м. Львів, 2020 р.), (очна участь).
- 13.«Сучасна політична наука: нові виклики та контексти» (пам'яті професора

Валерія Миколайовича Денисенка) (м. Львів, 2020 р.), (очна участь).

14.«Кіберпростір та інформаційна війна 2021 року. Контекст Центральної та Східної Європи» (м. Львів, 2021), (очна участь).

15.«Журналістика майбутнього: виклики, тенденції, перспективи розвитку» (м. Львів, 2022), (очна участь).

16.«Українські та закордонні медіа перед викликами сучасності» (м. Львів, 2023), (очна участь).

8. Наукове значення виконаного дослідження із зазначенням можливих наукових галузей та розділів програм навчальних курсів, де можуть бути застосовані отримані результати.

Сформульовані в дисертації положення, висновки й рекомендації можна використати як у дослідженні аналогічного характеру аналітичних періодичних видань, так і в читанні лекційних курсів («Теорія та методика журналістської творчості», «Історія української журналістики», «Інформаційні війни», «Україна на сторінках світової преси – Ukraine on the pages of the World Press»), а також у підготовці навчально-методичних матеріалів відповідних навчальних дисциплін.

9. Практична цінність результатів дослідження із зазначенням конкретного підприємства або галузі, де вони можуть бути застосовані.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що їх можна використати:

– у читанні дисциплін за вибором («Аналітична журналістика», «Медіа та культура», «Стратегічні комунікації», «Інформаційні війни» тощо), проведенні практичних завдань із цих дисциплін і підготовці відповідних навчально-методичних матеріалів (навчальних посібників, методичних вказівок та ін.) ;

– у підготовці рекомендацій – для аналітичних видань журнального типу;

– у науково-дослідній діяльності – для подальшого дослідження сучасної журнальної періодики, зокрема, йдеться про вдосконалення методики дослідження.

10. Оцінка структури дисертації, її мови та стилю викладення.

За своєю структурою, мовою та стилем викладу дисертація відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України.

Доповідь Романчук Вікторії Олегівни про завершення роботи над дисертацією й результати дослідження заслухано та обговорено на науковому семінарі кафедри української преси Львівського національного університету

імені Івана Франка (протокол № 8 від 20 березня 2024 року). Під час обговорення суттєвих зауважень не було зроблено. На всі запитання, які стосувалися різноманітних аспектів дисертаційної роботи, В. Романчук відповідала обґрунтовано й переконливо.

Дисертаційна робота Романчук Вікторії Олегівни «Журнал «Універсум» у контексті українського державотворення: концептуальні засади, дискурси, прогностика (1993-2023 рр.)» є завершеним науковим дослідженням у межах порушеної наукової проблеми і поставлених завдань.

Основні результати дисертаційного дослідження оприлюднено у 9 (дев'яти) наукових статтях зарубіжних виданнях та у фахових виданнях України, в 1 (одній) монографії, а також у 9 (дев'яти) статтях та 5 (п'яти) тезах доповідей на міжнародних та всеукраїнських наукових і науково-практичних конференціях.

На підставі вищенаведеного можна зробити такі висновки щодо поданої дисертаційної роботи:

1. За актуальністю обраної теми, теоретичним рівнем дослідження, достовірністю широкої апробації результатів, науковою новизною і практичним значенням, обґрунтованістю висновків, обсягом дослідження дисертаційна робота Романчук Вікторії Олегівни «Журнал «Універсум» у контексті українського державотворення: концептуальні засади, дискурси, прогностика (1993-2023 рр.)» відповідає Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 року № 40 (із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти і науки України від 31.05.2019 року № 759), та п. 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 року № 44 (із змінами, внесеними згідно з постановами Кабінету Міністрів України від 21.03.2022 року № 341 та від 19.05.2023 року № 502).

2. Дисертація відповідає спеціальності 061 Журналістика (галузь знань 06 Журналістика).

3. Наукові праці Романчук Вікторії Олегівни, опубліковані за результатами дисертаційної роботи, за якістю та кількістю відповідають пунктам 8-9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 року № 44 (із змінами,

внесеними згідно з постановами Кабінету Міністрів України від 21.03.2022 року № 341 та від 19.05.2023 року № 502).

4. Дисертацію «Журнал «Універсум» у контексті українського державотворення: концептуальні засади, дискурси, прогностика (1993-2023 рр.)» Романчук Вікторії Олегівни рекомендуємо для подання до розгляду та захисту у спеціалізованій вченій раді.

Головуючий на засіданні наукового семінару,
завідувач кафедри української преси
Львівського національного
університету імені Івана Франка,
доцент, кандидат політичних наук

Ігор ПАСЛАВСЬКИЙ

20 березня 2024 року

Підпис кандидата політичних наук, доцента Ігоря ПАСЛАВСЬКОГО
підтверджую.

Вчений секретар
Львівського національного
університету імені Івана Франка,
доцент

Ольга ГРАБОВЕЦЬКА